

УДК 338:002.6

А.М. НОВИЦЬКИЙ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, начальник відділу Науково-дослідного центру з проблем оподаткування Національного університету Державної податкової служби України

СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Анотація. Щодо повноважень та завдань, які стоять перед суб'єктами державного регулювання в сфері інформатизації.

Аналізуючи стан державної підтримки програм інформатизації та побудови інформаційного суспільства, можна сказати про цілеспрямовану національну стратегію в даному напрямку. Вже десять років як прийнято на найвищому рівні Національну програму інформатизації, ухвалено Закон України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки”. Прийнято цілий ряд нормативно-правових актів, які регулюють питання електронного цифрового підпису, електронного документообігу, визначають статус електронного документа. На основі загальнодержавних проектів розроблена значна кількість відомчих концептуальних документів щодо розвитку інформатизації в окремих галузях. Це свідчить про те, що в Україні проводиться робота щодо правового забезпечення процесів інформатизації, а державна інформаційна політика визначає основні напрями розвитку.

Інформаційна сфера поступово набуває усіх ознак ключової сфери для суспільства, його соціального, економічного і політичного боків. Успіхи чи невдачі в цій сфері великою мірою визначають загальну ефективність державної політики [1]. В той же час, можна відмітити недостатній рівень організації державної координації виконання програм із інформатизації, недостатню розробку цілісних міжгалузевих комплексів тощо.

Окремі аспекти проблематики суб'єктності, повноважень державних органів у сфері інформатизації, забезпечення інформаційної безпеки, встановлення переліку та захисту персональних даних у різний час досліджувалися такими вченими, як О.А. Баранов, В.М. Брижко, М.В. Гуцалюк, В.О. Голубев, Р.А. Калюжний, М.І. Камлик, В.Я. Мацюк, В.А. Некрасов, В.Г. Хахановський, І.Ф. Хараберюш, В.С. Цимбалюк, М.Я. Швець та ін. Аналіз публікацій свідчить про значну увагу та зацікавленість питаннями інформаційної безпеки, обігу інформації, інформаційної політики держави, створення позитивного іміджу держави та державних суб'єктів. Тому визначення кола суб'єктів державної влади, які впливають на формування інформаційної політики у сфері інформатизації, визначають механізми її реалізації, забезпечують правову базу цих процесів, вказують основні напрями розвитку суспільних відносин, є досить актуальним питанням.

При підготовці даної статті ми ставили за мету визначити коло державних органів, які безпосередньо формують державну політику у сфері інформатизації та виступають основними розпорядниками при реалізації державної стратегії інформатизації. Крім того, було поставлено завдання визначити функціональне коло обов'язків та прав державних органів, встановити зв'язки між різними гілками влади у сфері реалізації інформаційної політики держави, запропонувати оптимальні шляхи реалізації основних державних програм інформатизації.

Перш за все, визначимось із сферою регулювання суспільних відносин, що регулюються в галузі інформатизації.

Термін “інформатизаційна політика” є відмінним від “інформаційної”. Необхідно зазначити, що національне законодавство не дає визначення інформаційної сфери. На думку К. Белякова інформаційну сферу можна трактувати як сукупність інформаційних ресурсів у єдності із засобами, методами і умовами, що дозволяють його активізувати та ефективно використовувати [4]. На нашу думку, інформаційна сфера суспільних відносин – це та частина відносин, в якій основним об’єктом є сама інформація. Інформатизація передбачає створення інструментів для забезпечення створення, накопичення, узагальнення та використання такої інформації. Тобто інформатизація – це той інструментарій, за допомогою якого більш широко впроваджуються та використовуються інформаційні сегменти суспільного життя. Тому, говорячи про державну політику у сфері інформатизації, ми насамперед, розуміємо забезпечення технічного, програмного забезпечення, створення належних умов для розвитку складних інформаційних систем, мереж, баз даних, депозитаріїв інформаційних даних тощо. Поряд із технічними завданнями стоять також і питання розробки належної нормативної бази, яка забезпечить відповідне функціонування інформаційних систем, підготовку концепцій розвитку зазначеної сфери, підготовку відповідних навчальних тренінгів, для успішного просування новітніх інформаційних технологій та уміння ними користуватись. Відповідно до Закону України “Про Національну програму інформатизації” інформатизація – це сукупність взаємозалежних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів і інформаційних технологій, розроблених на базі застосування сучасної обчислювальної і комунікаційної техніки [2].

Визначаючи суб’єктність державних органів у сфері інформатизації, звернемося до конституційного поділу державної влади, а відповідно і державних органів за сферами впливу: законодавчі, виконавчі та судові.

У колі науковців прийнято вважати, що суб’єкт адміністративно-правих відносин у зазначеній сфері – це носій прав і обов’язків у сфері публічного управління, передбачених нормативно-правовими актами, який здатний надати права реалізовувати, а покладені обов’язки виконувати. Виходячи із запропонованого теоретичного твердження, можемо зробити висновок, що суб’єктом державної влади у сфері інформатизації є чітко встановлене коло визначених носіїв прав та обов’язків публічного управління у зазначеній сфері суспільних відносин. Саме визначаючи повноваження того чи іншого державного органу у сфері інформатизації встановимо, коло суб’єктів зазначеної сфери.

Виходячи із аналізу повноважень суб’єктів державної влади, можемо відзначити державні органи, які здійснюють загальні регуляторні функції та державні органи, до повноважень яких віднесено спеціальні регуляторні функції у сфері інформатизації. До державних органів, які здійснюють загальні регуляторні функції у сфері інформатизації можна віднести наступні: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, міністерства та відомства в межах своєї компетенції.

Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України. До повноважень Верховної Ради України належить визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, в тому числі й у сфері інформатизації, затвердження загальнодержавних програм у сфері інформатизації. Виключно законами України визначаються організація і діяльність органів виконавчої влади, основи державної служби, організації державної статистики та інформатики. Саме тому необхідно

відзначити провідну роль Верховної Ради України як державного органу законодавчої влади, який здійснює законопроектну роботу, підготовку і попередній розгляд питань, віднесених до її повноважень, у сфері інформатизації.

Президент України є главою держави і виступає від її імені. В межах своєї компетенції виступає від імені держави з питань інформатизації як на міжнародному рівні, так і при формуванні внутрішньої державної політики у сфері інформатизації. Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади забезпечує виконання державних програм у сфері інформатизації, фінансування даних програм, своїми нормативними документами забезпечує правову базу виконання завдань, поставлених Національною програмою інформатизації.

Міністерства та відомства на виконання загальнодержавних програм інформатизації в межах своєї компетенції розробляють відомчі програми інформатизації тієї чи іншої галузі.

До державних органів, наділених спеціальними регуляторними повноваженнями у сфері інформатизації, перш за все необхідно віднести Державний комітет інформатизації України.

Державний комітет інформатизації України як центральний орган виконавчої влади утворений на базі управління інформатизації Державного департаменту з питань зв'язку та інформатизації. Діяльність даного державного комітету спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністерство транспорту та зв'язку. Визначено, що Державний комітет інформатизації України є правонаступником Державного департаменту з питань зв'язку та інформатизації саме у сфері інформатизації.

Держкомінформатизації забезпечує реалізацію державної політики у сфері інформатизації, формування та використання національних інформаційних ресурсів, створення умов для розвитку інформаційного суспільства.

Основними завданнями даного комітету визначено участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері інформатизації та ефективне використання і захисту національних інформаційних ресурсів; розроблення та здійснення заходів щодо розвитку і вдосконалення інфраструктури інформатизації, системи національних інформаційних ресурсів та інформаційних послуг, підвищення їх якості та доступності; координація діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади з виконання загальнодержавних програм та проектів інформатизації, надання юридичним і фізичним особам послуг з використанням електронних засобів; формування Національної програми інформатизації та забезпечення її виконання; сприяння розвитку підприємництва на конкурентних засадах у сфері інформатизації, формування та використання національних інформаційних ресурсів і надання інформаційних послуг; створення умов для розвитку національного інформаційного простору, інтеграції сфер інформатизації, телекомунікацій, інформаційних ресурсів України у європейський та світовий інформаційний простір.

Серед завдань, які покладені на Держкомінформатизації, відмітимо наступні:

– підготовка пропозицій щодо формування державної політики у сфері інформатизації, формування та використання національних інформаційних ресурсів, забезпечення ефективної інформаційної взаємодії органів державної влади, надання інформаційних послуг;

– забезпечення розробки та впровадження Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства;

– участь у визначенні пріоритетних напрямів інформатизації органів державної влади;

– виконання функції генерального державного замовника Національної програми та центрального засвідчувального органу системи електронного цифрового підпису, здійснення заходів щодо управління та визначення уповноваженої організації з адміністрування адресного простору національного сегмента Інтернету, у тому числі домену “.UA”;

– підготовка проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань інформатизації;

– здійснення управління та координації діяльності з питань, пов’язаних з формуванням, використанням та захистом національних інформаційних ресурсів;

– забезпечення ведення Національного реєстру електронних інформаційних ресурсів;

– забезпечення координації діяльності з питань створення та інтеграції інформаційних систем і ресурсів у Єдиний веб-портал органів виконавчої влади і надання інформаційних та інших послуг через електронну інформаційну систему “Електронний Уряд”;

– здійснення організаційних заходів щодо запровадження електронного документообігу та застосування електронного цифрового підпису та інші.

Відповідно до норм Закону України “Про інформацію” основними видами діяльності є одержання, використання, поширення та зберігання інформації. Очевидно, законодавець під зберіганням інформації розумів її належний захист, створення спеціальних апаратно-технічних умов неможливості доступу до захищених баз даних, неможливість доступу до програмних продуктів, які забезпечують роботу інформаційних систем тощо. Саме для виконання та координації роботи із захисту інформації було створено Державну службу спеціального зв’язку та захисту інформації України, яка є спеціально утвореним державним органом для забезпечення функціонування і розвитку державної системи урядового зв’язку, Національної системи конфіденційного зв’язку, захисту державних інформаційних ресурсів в інформаційно-телекомунікаційних системах, криптографічного та технічного захисту інформації. Діяльність Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України спрямовується Кабінетом Міністрів України, який здійснює заходи щодо забезпечення її функціонування, та є підконтрольною Верховній Раді України з питань, пов’язаних із забезпеченням національної безпеки України. Державна служба спеціального зв’язку та захисту інформації України підпорядковується і підконтрольна Президентові України.

Серед основних завдань Держспецзв’язку України необхідно відзначити участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері захисту державних інформаційних ресурсів в інформаційно-телекомунікаційних системах, криптографічного та технічного захисту інформації; визначення вимог і порядку створення та розвитку систем технічного та криптографічного захисту інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом; здійснення державного контролю за станом криптографічного та технічного захисту інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом.

Один з основних суб’єктів із спеціальними регулюючими повноваженнями у сфері інформатизації – Державна адміністрація зв’язку, яка є урядовим органом державного управління, що діє у складі Мінтрансзв’язку та підпорядковується йому.

Серед основних завдань Держзв’язку необхідно відзначити участь у реалізації державної політики у сфері телекомунікацій, розроблення та здійснення заходів щодо

розвитку телекомунікаційних мереж загального користування. Держзв’язку визначає основні вимоги щодо технічних стандартів цифрового зв’язку, особливостей використання телекомунікаційних мереж, через які здійснюється доступ до мережі Інтернет тощо.

До висновків. Можна чітко констатувати, що в Україні створена складна система суб’єктів державної влади, які реалізують свої повноваження у сфері інформатизації. Серед суб’єктів необхідно визначити державні органи, які здійснюють загальні та спеціальні регулюючі функції ув сфері інформатизації. Залежно від повноважень того чи іншого державного органу визначаються його основні завдання та їх можливі шляхи реалізації.

Використана література

1. Калюжний Р.А., Баєв О.О. Систематизація нормативно-правового забезпечення України в інформаційній сфері // Правова інформатика. – № 3(23)/2009. – С. 5-10.
2. Про Національну програму інформатизації: Закон України № 74/98-ВР від 04.02.1998 р. – Режим доступу: [//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
3. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ. – Режим доступу: [//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
4. Беляков К.І. Інформатизація в Україні: проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення: монографія / К.І. Беляков. – К. : КВІЦ, 2008. – 576 с.: іл.

~~~~~ * * * ~~~~~